

HOW TO DETERMINE MONUMENT PROTECTION ZONES

ЯК НАМ ВИЗНАЧАТИ ЗОНИ ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК

© Вечерський В., 2022

Стаття присвячена питанням визначення меж і режимів використання зон охорони нерухомих пам'яток культурної спадщини в Україні. Актуальність означеної проблематики породжена як об'єктивною складністю й неоднозначністю самої предметної сфери, так і недостатніми знаннями «матеріальної частини» серед тих, хто практикує на цьому полі. Підкреслено необхідність урахування як базового чинника не самої пам'ятки, а її території. Розглянуто особливості визначення зон охорони пам'яток різних видів і типів. Зазначено хибність дискретного підходу до визначення зон охорони кожної конкретної пам'ятки без уваги на інші пам'ятки та їхнє взаємне розташування. Акцентована необхідність комплексного і системного визначення зон охорони для всіх нерухомих пам'яток у межах населеного пункту.

Ключові слова: пам'ятка культурної спадщини, територія пам'ятки, зони охорони пам'яток, охоронна зона, зона регулювання забудови, зона охоронюваного ландшафту, зона охорони археологічного культурного шару.

Постановка проблеми

Методи та критерії визначення меж зон охорони пам'яток культурної спадщини – це тема, щодо якої наче б то не випадає дискутувати. Скоріше – прочитати курс лекцій у рамках навчальної дисципліни при підготовці майбутніх пам'яткознавців, архітекторів (можливо ще й мистецтвознавців, істориків, археологів) освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. Автор цієї статті так і робить у своїй викладацькій роботі у КНУКіМ. Аналогічно чинять колеги на кафедрі архітектури та реставрації Інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка».

Натомість жанр фахового обговорення вимагає зосередитися на дискусійних моментах та невирішених проблемах. І вони тут справді є, причому породжені як об'єктивною складністю й неоднозначністю предметної сфери, так і недостатніми знаннями «матеріальної частини» серед тих багатьох, хто практикує на цьому полі.

Необхідність розроблення на сучасних науково-методичних засадах повного комплексу науково-проектної документації (у тому числі й визначення зон охорони пам'яток) по всіх без винятків нерухомих пам'ятках є цілком очевидною, бо без цього неможливе ефективне адміністрування у цій сфері.

Зони охорони пам'яток є складовою охоронного зонування як містобудівного засобу збереження нерухокої культурної спадщини. До охоронного зонування, крім зон охорони пам'яток, належать території пам'яток усіх видів, типів і категорій та території історико-культурних заповідників (Вечерський, 2003, с.522).

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Методика визначення зон охорони пам'яток відпрацьована досить повно і докладно ще в період 1970-х–2000-х рр. й відображена у працях М. Бевза, Є. Водзинського, Б. Колоска, Ю. Нельговського, Є. Тимановича, Т. Трегубової та інших українських фахівців. Досить повна бібліографія цих публікацій наведена у нашій монографії «Спадщина містобудування України» (Вечерський, 2003, с.526-533). Практичне застосування цих методичних напрацювань щодо нерухомої культурної спадщини м. Києва висвітлено в публікації автора цієї статті (Вечерський, 2002, с.48-51) та у колективній монографії за результатами визначення принципово нової системи зон охорони пам'яток для м. Києва у 2011 р. (Історико-містобудівні дослідження, 2011). Аналогічні роботи по інших історичних містах України, таких як Суми, Миргород, Корець, Васильків, Керч, Ізмаїл, Миргород та інші також висвітлено у відповідних монографіях, які містять детальний опис як самих меж і режимів використання зон охорони пам'яток, так і методичних підходів щодо їхнього визначення (Історико-містобудівні дослідження, 2013). Наявна на сьогодні нормативна база з цих питань представлена у відповідних збірниках (Збірник нормативно-правових актів, 2011). Найновішим на сьогодні документом з цих питань є ДСТУ Б Б.2.2-2-10:2016 (Державний стандарт, 2016), який, скоріш за все, зазнає радикальних змін у 2022 році, або буде взагалі скасований.

Завершуючи цей лаконічний огляд, варто висловити жаль з приводу того, що така складна науково-методична проблематика, яка містить численні нез'ясовані питання, перебуває на маргінесі наукових зацікавлень професійного співтовариства. Тож цією статтею ми прагнемо прояснити ті питання, які, на наш погляд, недостатньо з'ясовані, й це перешкоджає успішній практичній діяльності щодо захисту традиційного характеру середовища історичних населених пунктів.

Мета статті

Метою статті є аналіз методичної проблематики щодо визначення меж і режимів зон охорони пам'яток різних відів і типів з акцентуванням як базового чинника не самої пам'ятки, а її території як первинного елемента територіальної охорони будь-якої нерухомої пам'ятки культурної спадщини, а також сукупностей таких пам'яток – комплексів, ансамблів, визначних місць. На цій підставі маємо довести хибність дискретного підходу до визначення зон охорони кожної конкретної пам'ятки окремо, без уваги на інші пам'ятки та їхнє взаємне розташування, що зумовлює безальтернативність комплексного і системного визначення зон охорони для всіх нерухомих пам'яток у межах певного населеного пункту.

Виклад основного матеріалу

Перш ніж аналізувати сучасні проблеми у визначенні зон охорони пам'яток, варто зупинитися на первинній ланці територіальної охорони пам'яток – визначенні території пам'ятки. Ця тема на початку ХХІ ст. на якийсь час перестала усвідомлюватися як важлива і така, що має юридично значущі наслідки, а отже й велике практичне значення. Бо територія пам'ятки є найціннішою ділянкою історичного середовища. Вона безпосередньо прилягає до пам'ятки й становить з нею неподільне матеріальне ціле. Причому територією пам'ятки є не будь-яка земельна ділянка, на якій пам'ятка стоїть, а тільки та і в тих межах, що безпосередньо історично, розпланувально, матеріально і функціонально пов'язана з самою пам'яткою. Територія пам'ятки є первинним елементом у системі охорони пам'яток. Суть території пам'ятки і її відмінність від охоронної зони (і від усіх видів зон охорони пам'яток) полягає в тому, що територія пам'ятки пов'язана з історичною матеріальною субстанцією пам'ятки, а не з її композиційно-видовим впливом (Вечерський, 2003, с.64).

Територіальна організація охорони пам'яток заснована на розумінні того, що конкретні заходи щодо збереження пам'яток та прилеглих до них територій залежать від типу (споруди, комплекси, визначні місця), виду пам'яток (археологічні, історичні, монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні), а також від характеру антропогенного і

природного середовища (Вечерський, 2003, с.522). Це пов'язано з тим, що різні види і типи нерухомих пам'яток культурної спадщини мають свою специфіку матеріального втілення предмета охорони. Відповідно до неї слід розрізняти такі різновиди територій пам'яток:

- окремо розташованої пам'ятки;
- комплексу пам'яток, тобто їх групи, об'єднаної територіально;
- ансамблю пам'яток, тобто їх групи, об'єднаної спільністю території, історії виникнення і розвитку, спільністю композиційної побудови;
- пам'ятки містобудування та ландшафту (вулиці, площі, групи кварталів, історичні центри міст, інші значні за площею території).

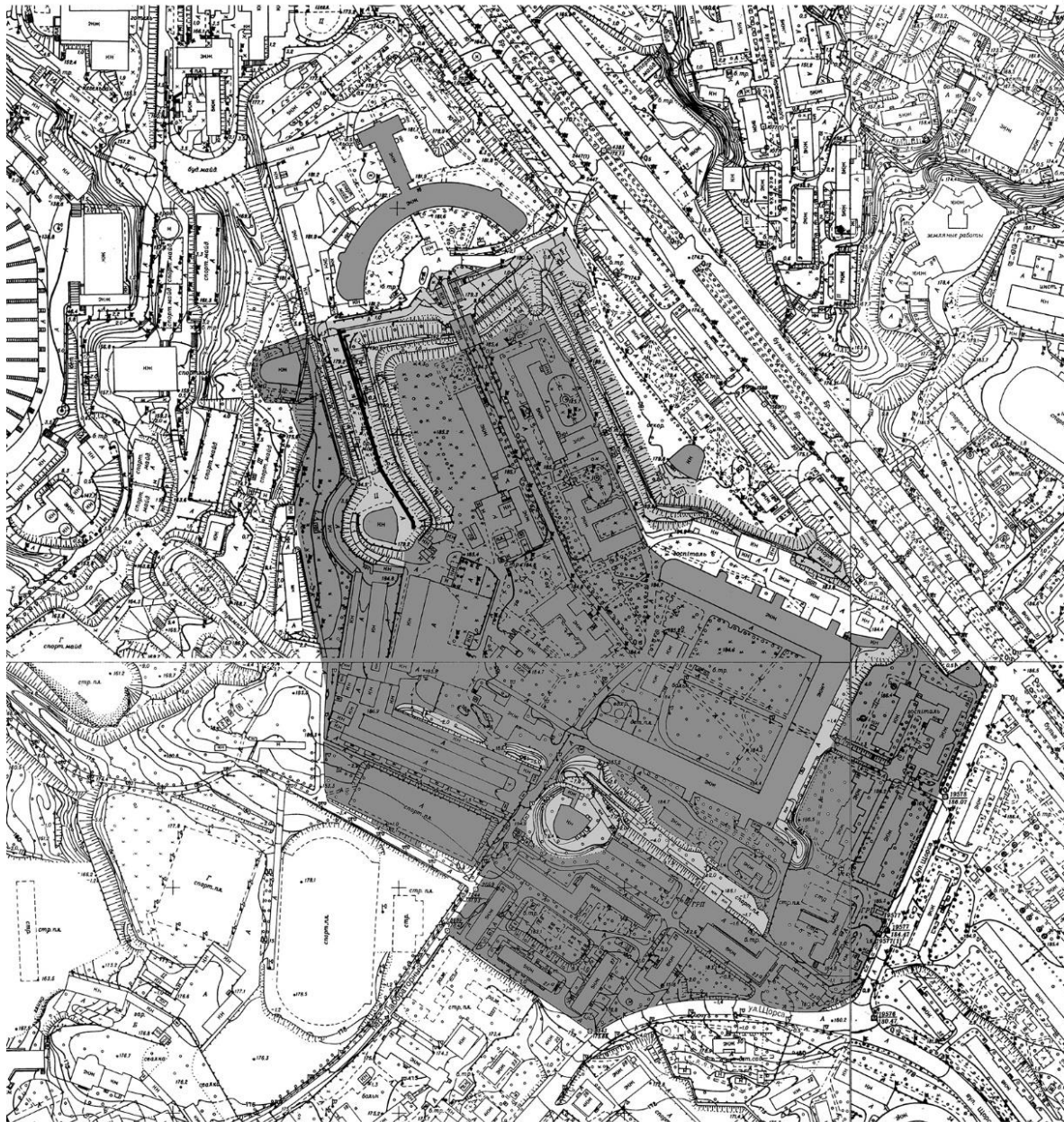
При цьому категорія обліку пам'ятки (національного чи місцевого значення) з методичного погляду на визначення території пам'ятки не впливає.

Кожен з цих різновидів має певні особливості щодо визначення меж і режимів використання територій пам'яток. Для одиничних пам'яток територія визначається, як правило, у межах домоволодіння (садиби). При цьому слід дослідити еволюцію домоволодіння, встановити зміни його меж й обрати оптимальний варіант, орієнтуючись або на межі домоволодіння, які були при створенні пам'ятки, або на межі в часи найбільшого розвитку пам'ятки. Зрозуміло, що встановлювані межі повинні враховувати об'єкти середовища і мати чітку топографічну прив'язку (Вечерський, 2003, 64). На практиці ж це найчастіше обертається визначенням меж території пам'ятки відповідно до сучасного землевідводу. Таке рішення є найпростішим і найочевиднішим, але не завжди оптимальним.

Для комплексів та ансамблів пам'яток вимоги щодо встановлення меж територій аналогічні: вони мають враховувати стародавні межі (вали, рови, мури, інші лінії укріплень), як збережені, так і ті, що не збереглися, а також інші чинники, що вимежовували комплекс чи ансамбль у довікллі, беручи за точку відліку етап найвищого розвитку (і в разі можливості – найбільшого розширення) комплексу чи ансамблю. Для монастирських комплексів це передбачає включення безпосередньо прилеглих монастирських садів, городів, господарських і гостиних дворів. Для фортифікаційних комплексів межі території слід суміщати з зовнішньою межею гласиса або з лінією контрескарпу зовнішнього рову (в рідкісних випадках – з зовнішньою межею еспланади, якщо її простір зберігся незабудованим). У цьому сенсі вельми показовим є безвідповідальне визначення території та охоронної зони пам'яток Госпітального укріплення Київської фортеці, чинне на сьогодні (рис. 1), яке є вершиною абсурду й безумовно має бути змінено.

У комплексах і ансамблях пам'яток садово-паркової архітектури при визначенні меж території архітектурні об'єкти слід розглядати як єдине ціле з садами і парками. У межах території комплексу/ансамблю, а також містобудівної, ландшафтної пам'яток немає потреби встановлювати межі території кожної пам'ятки зокрема, оскільки кожен такий комплекс, ансамбль, містобудівна чи ландшафтна пам'ятка розглядається і охороняється як єдине ціле (Вечерський, 2003, с.64).

План Госпітального укріплення Київської фортеці з позначенням пам'яток культурної спадщини та охоронної зони

Умовні позначення

- будівлі - пам'ятки архітектури національного значення
- земляні укріплення - пам'ятки архітектури національного значення
- межі архітектурної охоронної зони, затвердженої
Розпорядженням КМДА від 17.05.02 № 979

Рис. 1. Визначення території та охоронної зони пам'яток Госпітального укріплення Київської фортеці, цілковито хибне з методичної точки зору

Території пам'яток містобудування визначаються з урахуванням специфіки цього виду пам'яток. Пам'яткою містобудування є, як правило, єдина система історичного розпланування і

забудови разом із ландшафтом. Для автентичного існування такої пам'ятки важливо не тільки зберегти матеріальну структуру (забудову, розпланування, малі архітектурні форми, впорядження, озеленення), а й систему композиційних взаємозв'язків. Для цього межі території пам'ятки містобудування визначають таким чином, щоб до них потрапили ділянки цінного розпланування й характерного ландшафту; архітектурні домінанти й акценти; рядова забудова, що формує архітектурне середовище. Межі території такої пам'ятки слід приурочувати до історичних меж середмість (оборонних ліній), ландшафтних рубежів і меж домоволодінь. При цьому не можна проводити межі території пам'ятки містобудування по вулицях. Адже на історичній вулиці історико-архітектурну цінність мають, як правило, фронти забудови з обох боків. Тому їх слід включати в територію пам'ятки, виносячи межу на зовнішні границі домоволодінь у тилах забудови (Вечерський, 2003, с.64-65).

Режим використання території пам'ятки є по суті заповідним: тут не можна нічого будувати, а тільки виконувати роботи з реставрації, пристосування, музеєфікації пам'ятки, впорядження та регенерації її території. Навіть якщо прокладати інженерні комунікації – то тільки ті, які необхідні для експлуатації пам'ятки/пам'яток.

Про специфіку й нюанси визначення територій археологічних пам'яток мали би розмірковувати археологи, бо це суто їхня професійна сфера. Однак тією мірою, якою це стосується міських територій, проблематика стає дотичною до містобудування, тому ми її окреслимо нижче.

Зони охорони пам'яток встановлюють не навколо пам'яток, як багато хто вважає, а навколо територій пам'яток (рис. 2). Це роблять із метою збереження пов'язаного з пам'ятками довкілля, ролі і значення пам'яток в архітектурному і природному середовищі, а також для забезпечення охорони пам'яток від дії негативних природних і техногенних чинників. До складу зон охорони пам'яток включаються території, на які поширюється композиційно-видовий вплив пам'яток і де відповідно до цього запроваджується режим, сприятливий для збереження як самих пам'яток, так і їх містоформівної, композиційної ролі. Зони охорони пам'яток є формою захисту пам'яток засобами регулювання їхнього довкілля: ці зони регламентують архітектурну та містобудівну діяльність у середовищі довкола пам'яток, визначають його допустимі можливі перетворення і характер використання нерухомості. Провідну роль у збереженні нерухомої культурної спадщини населених місць відіграють зони охорони пам'яток архітектури та містобудування з огляду на великі розміри цих зон і суттєві наслідки запроваджуваного на їхніх територіях відповідних режимів використання (Вечерський, 2003, с.521).

До зон охорони пам'яток, відповідно до законодавства, належать:

- охоронна зона;
- зона регулювання забудови;
- зона охоронюваного ландшафту;
- зона охорони археологічного культурного шару (Збірник, 2011, с.143).

Охоронна зона – це територія навколо території пам'ятки, що виділяється для збереження та відтворення найближчого історичного середовища пам'ятки, створення оптимальних умов її огляду. Охоронна зона також забезпечує належне функціонування пам'ятки, охорону від негативних чинників. В охоронній зоні нова забудова принципово не заборонена, але за висотою, розмірами в плані, масштабністю, архітектурними формами має підпорядковуватися пам'яткам та їхньому історичному середовищу (Державний стандарт, 2016, с.2).

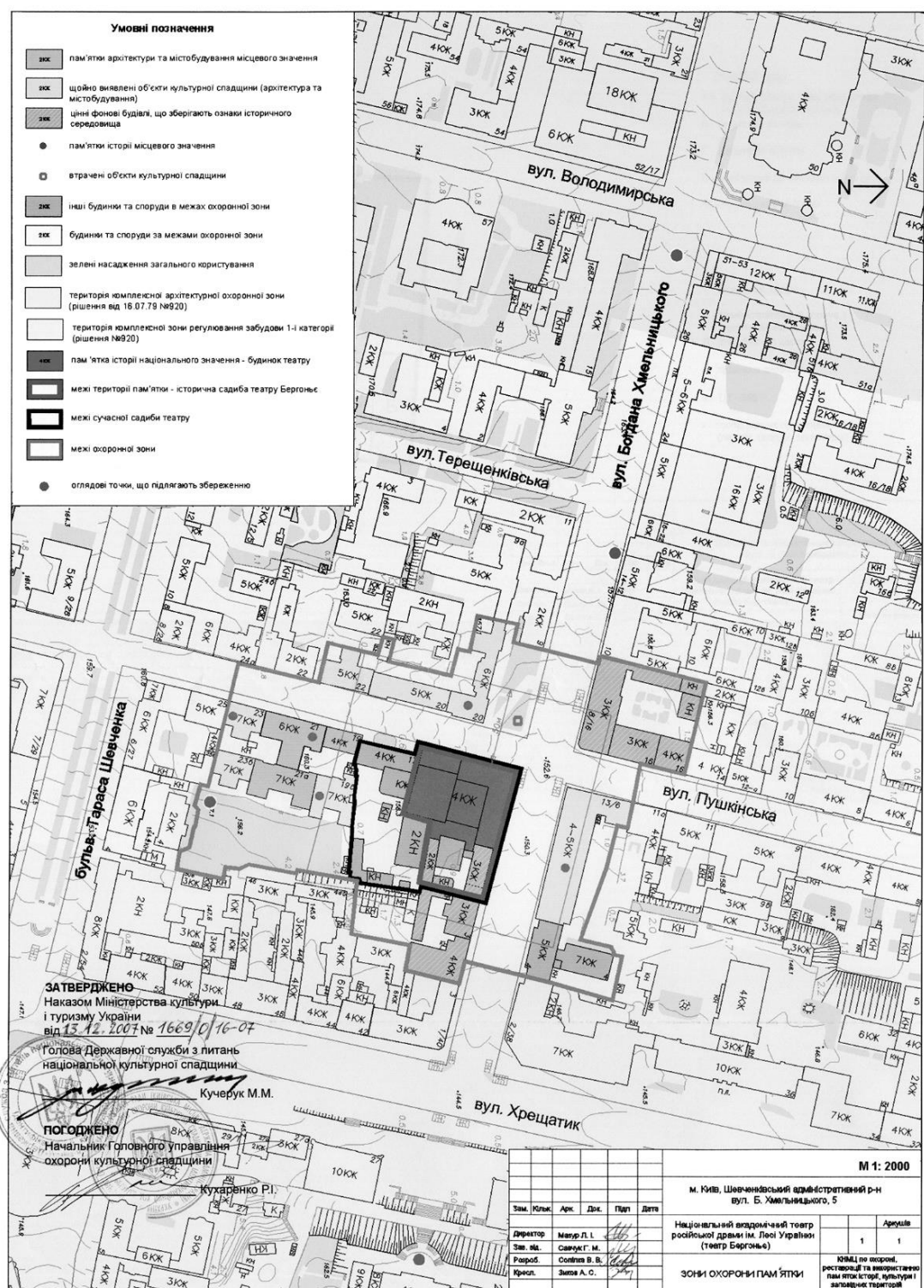

Рис. 2. Територія пам'ятки та охоронна зона театру Бергоньє у м. Києві

Зона регулювання забудови – це забудована чи призначена під забудову територія за межами охоронної зони, на яку поширюється композиційно-видовий вплив пам'ятки. Ця зона призначена для збереження особливостей візуального сприйняття пам'ятки, охорони і відновлення її активної ролі в композиції і пейзажі середовища. У зоні регулювання забудови нова забудова регламентується за висотою, розмірами в плані, масштабністю (Державний стандарт, 2016, с.1).

Зона охоронюваного ландшафту – природна чи близька до природної незабудована територія за межами охоронної зони і зони регулювання забудови, з якою пам'ятка має активний візуальний зв'язок. Ця зона визначається для збереження природних утворень, які є історичним середовищем

пам'ятки. В зоні охоронюваного ландшафту забороняється будівництво капітальних будівель і споруд, шляхові, земляні роботи, що змінюють ландшафт (Державний стандарт, 2016, с.1).

Зона охорони археологічного культурного шару – це територія за межами пам'ятки археології та її охоронної зони, де виявлені окремі археологічні знахідки, або можливе існування археологічного культурного шару, доведення якого потребує проведення археологічних досліджень – шурфування або розкопок. Призначена для забезпечення збереження і дослідження археологічної спадщини.

Практика показала, що у повному складі зони охорони варто встановлювати для пам'яток архітектури, містобудування, значних за розмірами пам'яток монументального мистецтва та пам'яток історії, які є будівлями чи спорудами. Пам'ятки садово-паркового мистецтва, історії потребують, як правило, встановлення тільки охоронних зон. Для пам'яток археології встановлюється охоронна зона та зона охорони археологічного культурного шару.

Охоронні зони при розосередженому розташуванні пам'яток встановлюють для кожної пам'ятки окремо (рис. 2). Якщо декілька пам'яток розташовані на невеликій відстані одна від одної, так що їх окремі охоронні зони межують або частково збігаються, слід визначити єдину комплексну охоронну зону (Державний стандарт, 2016, с.2), як це було зроблено у м. Києві в 2011 р. (рис. 3).

Для пам'яток, які знаходяться в межах історико-культурних заповідників, охоронні зони не виділяють, оскільки охоронний статус території заповідника вищий, ніж статус охоронної зони. На всіх інших територіях охоронні зони обов'язково слід визначити. У пам'яток, які не відіграють активної ролі в довкіллі, і таких, які втратили своє історичне середовище, охоронна зона може суміщатися з територією пам'ятки.

Зону охоронюваного ландшафту не слід визначати взагалі, якщо поблизу немає нерухомих пам'яток культурної спадщини, з якою відповідна природна територія пов'язана композиційно та візуально. Проте цієї засади не завжди дотримуються розробники документації, прикладом чого бачимо у м. Миргороді, де зону охоронюваного ландшафту безпідставно поширено на значні природні території, які не мають безпосередніх композиційно-видових зв'язків з пам'ятками культурної спадщини (Історико-містобудівні дослідження, 2013, с.201, 207-209).

Сьогодні особливої уваги потребують проблеми диференційованого встановлення територій пам'яток і зон охорони, пов'язаних із збереженням археологічної спадщини. Залежно від їхньої містобудівної ролі археологічні пам'ятки можна поділити на три групи:

1. Пам'ятки, виявлені в об'ємних формах на поверхні землі (городища, кургани, вали і рови, руїни споруд тощо).
2. Пам'ятки, що не мають ознак на земній поверхні (селища, стоянки, ґрунтові могильники, культурні шари в населених пунктах тощо).
3. Пам'ятки, які можна виявити тільки за допомогою спеціальних методів, зокрема аерофотозйомки (сліди стародавніх меж, шляхи, канали тощо) (Вечерський, 2003, с.64).

Рис. 3. Комплексні зони охорони пам'яток на історико-архітектурному опорному плані Києва 2011 р.

Оскільки вся археологічна спадщина є нестійким і невідновлюваним історико-культурним надбанням, слід вживати заходів містобудівної охорони, тобто вдаватися до охоронного зонування з метою звести до мінімуму руйнування цієї спадщини внаслідок природних і антропогенних процесів. Характер охоронного зонування безпосередньо залежить від типу і характеру археологічної пам'ятки. Ми вважаємо, що в загальному випадку слід визначати такі території і зони, пов'язані з охороною археологічної спадщини:

1. Територія пам'ятки археології.
2. Охоронна зона пам'ятки археології (навколо території пам'ятки).
3. Зона охорони археологічного культурного шару (навколо охоронної зони).

Межі цих археологічних зон мають визначатися незалежно від меж інших територій пам'яток і зон охорони пам'яток. Вони повинні покривати всі території, які містять археологічний культурний шар. Режим використання територій, встановлюваний у кожній із цих зон, має постійний характер – для територій пам'яток й охоронних зон і тимчасовий характер – для зон охорони археологічного культурного шару (Вечерський, 2003, с.64).

Чи можуть різні зони охорони пам'яток накладатися одна на одну? У загальному випадку – ні. Виняток становлять зони охорони пам'яток археології. Вони визначаються незалежно від інших видів об'єктів культурної спадщини, тож вони можуть накладатися на території та зони охорони пам'яток архітектури, історії, містобудування, монументального мистецтва. Тому межі територій і зон охорони пам'яток археології ще з радянських часів рекомендують робити окремим креслеником, а не інтегрувати його в основний кресленик зон охорони пам'яток населеного пункту (Історико-містобудівні дослідження, 2011, с.201-207).

Практика опрацювання зон охорони пам'яток у різних містах дозволяє сформулювати рекомендації стосовно того, як визначати межі цих зон. Загальні методичні принципи побудовані на кількох простих і очевидних засадах, які можна стисло окреслити так.

Охоронні зони пам'яток пов'язані з їхнім видовим розкриттям, тому їх визначають у межах оптимального візуального сприйняття пам'яток з близьких відстаней: для високих об'єктів це радіус, що дорівнює двом висотам; для невисоких об'єктів – радіус, що дорівнює двом довжинам фасаду будівлі чи споруди. У цих межах будь-який об'єкт сприймається під кутом зору 30^0 , тобто оптимально. Зрозуміло, що охоронна зона не повинна мати конфігурацію кола чи овалу, оскільки межі її слід трасувати уздовж розпланувальних ліній.

Зона регулювання забудови, виходячи з аналогічних засад, визначається з урахуванням огляду пам'ятки/пам'яток у панорамах і перспективах з віддалених видових точок, вісей, фронтів у радіусі до 2 км. (для архітектурних домінант), іноді – до 3 км. Як приклади можна навести визначення таких зон у містах, в яких панорами відіграють значну роль у формуванні умоглядного образу міста – Чернігів, Київ, Ромни, Канів, Путивль, Чигирин тощо (Вечерський В., 2002, с.48-51).

Зона охоронюваного ландшафту визначається в межах тих територій, де є візуальний зв'язок природного ландшафту з пам'яткою (як правило, архітектурною домінантою чи акцентом), або з панорамами, суттєвою частиною яких є відповідні пам'ятки.

При цьому вважаємо принципово важливим підкреслити пріоритетність ретельного і конкретного визначення режимів використання територій зон охорони пам'яток, встановлених на них містобудівних обмежень і обтяжень. Робити це слід керуючись принципом розумної достатності, уникаючи, де це можливо, заборон будь-якої містобудівної діяльності й віддаючи перевагу її чіткій регламентації.

І насамкінець – найважливіше. Слід неухильно й постійно підкреслювати хибність дискретного підходу до визначення зон охорони кожної конкретної пам'ятки без уваги до інших пам'яток та їхнього взаємного розташування. Такий підхід в історичному місті – це злочин. Тому необхідно комплексно і системно визначати зони охорони для всіх нерухомих пам'яток у межах певного населеного пункту. Автор цієї статті разом з колегами в 2009-2011 роках за цією методологією визначив систему зон охорони пам'яток у межах усього м. Києва (рис. 3). Вона після усіх можливих

рецензувань, обговорень і розглядів була затверджена наказом Міністерства культури України та опублікована у спеціально присвяченій цій тематиці монографії (Історико-містобудівні дослідження, 2011). Якщо узагальнити те охоронне зонування та порівняти його з тим, яке було затверджене раніше у складі генерального плану м. Києва у 2001 р., з'ясується разючі відмінності, викладені в таблиці, яка подана нижче.

Порівняльна таблиця площ територій та зон охорони пам'яток згідно з Історико-архітектурними опорними планами м. Києва 2001 року та 2011 року. Таблиця 1.

	Назва	Площа станом на 2001 рік, га	Площа станом на 2011 рік, га
1	Всього площі заповідників	247	513,8
	Всього площа територій пам'яток (крім археології)	12,08	2954,7
	Всього площа територій пам'яток археології	214,6	879
2	Всього площа територій пам'яток	226, 68	3833,7
	Охоронна (буферна) зона об'єкта всесвітньої спадщини: "Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра".	219,554 (111,81 (Софія) + 107,744 (Лавра))	441
3	Всього охоронні зони	417,5	1580,3
	Зона регулювання забудови 1-ї категорії - суворого регулювання	607	577
	Зона регулювання забудови 2-ї категорії	522,3	501
	Зона регулювання забудови 3-ї категорії	1963,5	2344
4	Всього зони регулювання забудови	3092,8	3422

За 10 років загальна площа заповідників збільшилася у 2,08 рази; загальна площа територій пам'яток збільшилася в 16,9 рази; загальна площа охоронних зон збільшилася в 3,78 рази. І тільки загальна площа зон регулювання забудови збільшилася на 10 %.

З цього стає цілком зрозумілим, чому будівельний бізнес Києва доклав активних, різноманітних і добре скоординованих зусиль до того, щоб, користуючись постреволюційним хаосом 2014 року, під демагогічними гаслами скасувати цю систему охоронного зонування.

Висновки

Як бачимо, корисність для суспільства коректного визначення зон охорони пам'яток на базі належно верифікованої наукової методології може бути легко знівельована. І не просто політичною кон'юктурою, а навіть дрібним містечковим політиканством необтяжених зайвим інтелектом осіб, котрі дбають лише про власну тимчасову вигоду, ігноруючи катастрофічні збитки для нації в майбутньому. Доки українське суспільство не навчиться розпізнавати такі загрози й залучати фахівців до боротьби з ними, доти методи та критерії визначення меж зон охорони пам'яток культурної спадщини залишатимуться на рівні академічних вправ, мало пов'язаних із реальністю.

Бібліографія

Вечерський, В., 2002. Проблеми збереження традиційного характеру середовища м. Києва містобудівними засобами. *Міжнародний семінар «Проблеми та досвід збереження історичних територій та об'єктів культурної спадщини»*. Тези доповідей. Київ: АртЕк.

Вечерський, В., 2003. *Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яток охоронних досліджень населених місць*. Київ: НДІТІАМ.

Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини, 2011. Чернігів: ВАТ «РВК «Деснянська правда».

Історико-містобудівні дослідження Києва, 2011. Київ: Фенікс.

Історико-містобудівні дослідження: Суми, Миргород, Корець, 2013. Київ: Фенікс.

Державний стандарт України, 2016. ДСТУ Б Б.2.2-2-10:2016 *Склад та зміст науково-проектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування*. Київ: Мінрегіон.

References

Vecherskyi V., 2002. Problemy zberezhenia tradytsiinoho kharakteru seredovyscha m. Kyieva mistobudivnymy zasobamy. *Mizhnarodnyi seminar «Problemy ta dosvid zberezhenia istorychnykh terytorii ta obektiv kulturnoi spadshchyny»*. Tezy dopovidei. Kyiv: ArtEk. [in Ukraine]

Vecherskyi V., 2003. *Spadshchyna mistobuduvannia Ukrainy: Teoriia i praktyka istoryko-mistobudivnykh pamiatkookhoronnykh doslidzhen naselenykh mist*. Kyiv: NDITIAM.

Istoryko-mistobudivni doslidzhennia Kyieva, 2011. Kyiv: Feniks. [in Ukraine]

Zbirnyk normatyvno-pravovykh aktiv sfery okhorony kulturnoi spadshchyny, 2011. Chernihiv: VAT «RVK «Desnianska pravda». [in Ukraine]

Istoryko-mistobudivni doslidzhennia: Sumy, Myrhorod, Korets, 2013. Kyiv: Feniks. [in Ukraine]

Derzhavnyi standart Ukrainy, 2016. DSTU B B.2.2-2-10:2016 *Sklad ta zmist naukovo-proektnoi dokumentatsii shchodo vyznachennia mezh i rezhymiv vykorystannia zon okhorony pamiatok arkhitektury ta mistobuduvannia*. Kyiv : Minrehion. [in Ukraine]

Victor Vechersky

Head of the Department of Architectural and Urban Heritage,

Institute for Cultural Heritage, Kyiv

e-mail: vechersky.v@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5221-3556

HOW TO DETERMINE MONUMENT PROTECTION ZONES

© Vechersky V., 2022

The article is devoted to the issues of determining the boundaries and modes of use of the zones of protection of immovable monuments of cultural heritage in Ukraine. The urgency of this issue is due to the objective complexity and ambiguity of the subject area, as well as insufficient knowledge of the "material part" among those who practice in this field. The need to take into account not the monument itself, but its territory as a basic factor is emphasized. The peculiarities of defining protection zones of monuments of different types are considered. The error of the discrete approach to the definition of protection zones of each specific monument, regardless of other monuments and their mutual location, is noted. The need for a comprehensive and systematic definition of protection zones for all immovable monuments within the settlement is emphasized.

It is important to emphasize the priority of careful and concrete determination of the modes of use of the territories of the zones of protection of monuments, imposed on them town-planning restrictions and encumbrances. This should be done in accordance with the principle of reasonable sufficiency, avoiding, where possible, bans on any urban planning activity and preferring its clear regulation.

The usefulness for the society of correctly defining the zones of protection of monuments on the basis of a properly verified scientific methodology can be easily diminished. And not just the political situation, but also the petty urban politics of unencumbered people who care only about their own temporary gain, ignoring the catastrophic losses for the nation in the future. Until Ukrainian society learns to recognize such threats and engage experts in combating them, the methods and criteria for defining the boundaries of cultural heritage protection zones will remain at the level of academic exercises that have little to do with reality.

Keywords: cultural heritage monument, territory of the monument, protection zones of monuments, protection zone, zone of building regulation, zone of protected landscape, zone of protection of archeological cultural layer.